

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Erasmus+”

Formy wsparcia studentów z niepełnosprawnościami

Dostęp do uniwersytetów dla osób z niepełnosprawnościami
– ATU

VARNA FREE
UNIVERSITY

MASARYK
UNIVERSITY

Consiglio
Nazionale delle
Ricerche

RAPIV

Varna Free University (VFU)

Masarykova University (MU)

Consiglio Nazionale Delle Ricerche (CNR)

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego (FiRR)

Regional Agency For Entrepreneurship And Innovations – Varna (RAPIV)

Październik, 2020 r.

Spis treści

Wstęp	3
Sytuacja na uczelni	4
Dostępność architektoniczna	10
Dostępność cyfrowa	16
Dostępność informacyjno – komunikacyjna	17
Dostępność zajęć dydaktycznych	25
Podstawy prawne	29
Podsumowanie wyników ankiet	31
Lista usług wsparcia	34
Lista uczelni, które brały udział w badaniu	36

Wstęp

W ramach projektu „Dostęp do szkół wyższych dla osób niepełnosprawnych - ATU”, finansowanego z programu Unii Europejskiej Erasmus +, przeprowadzono badania ankietowe na wyższych uczelniach. Starano się pozyskać informację o dostępnych na uczelniach, w Europie i nie tylko, usługach wsparcia i ich poziomie w obszarach: architektonicznym, cyfrowym, informacyjnym – komunikacyjnym, zajęć dydaktycznych, podstaw prawnych oraz innych, takich jak ewakuacja, szkolenia, świadomość. Zebrano również dane o stanie faktycznym na uczelniach, biorąc pod uwagę ilość studentów z niepełnosprawnościami oraz specyfikację i zakres przepisów, regulujących ich funkcjonowanie.

Zebranie najlepszych, sprawdzonych praktyk, stosowanych na wyższych uczelniach, pozwoliło na przygotowanie listy usług - uniwersalnego i elastycznego systemu wsparcia studentów z niepełnosprawnościami.

W badaniu wzięło udział **63 uczelnie** z: Bułgarii, Czech, Polski, Słowacji, Włoch, Niemiec, Islandii, Hiszpanii, Estonii, Wielkiej Brytanii, Rosji, Japonii oraz Malezji.

Według przeprowadzonej ankiety, w badanych uczelniach, studenci z niepełnosprawnościami stanowią **2,7%** wszystkich studentów (wartość średnia).

Na niektórych uczelniach studenci nie mają obowiązku ujawniania żadnych informacji o swoim stanie zdrowia, a także studenci ze szczególnymi potrzebami stanowią większą grupę niż studenci z niepełnosprawnościami (odpowiednimi orzeczeniami). Zatem procent osób, które borykają się z jednym lub kilkoma ograniczeniami, zaburzeniami wpływającymi na ich naukę, jest potencjalnie znacznie wyższy.

Sytuacja na uczelni

Ta część ankiety miała na celu weryfikację sytuacji na uczelniach pod względem ogólnego wsparcia studentów ze szczególnymi potrzebami. Jak wynika z odpowiedzi na pierwsze pytanie, **studenci z niepełnosprawnością ruchową (87% uczelni)**, **studenci z niepełnosprawnością wzrokową (86%)** oraz **studenci z niepełnosprawnością słuchową (79%)** to grupy, dla których **najwięcej** uczelni przewiduje wsparcie. Pozostałe grupy, które bierze się pod uwagę to studenci z zaburzeniami psychicznymi (70%), z zaburzeniami uczenia się (63%), ze spektrum autyzmu (62%) oraz z niepełnosprawnością sprzężoną (60%). Natomiast nieznacznie mniej uczelni przewiduje wsparcie dla studentów z zaburzeniami społecznymi (48%) i z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej (44%). **Najmniej**, czyli **30%** uczelni, przewidując wsparcie, uwzględnia studentów **z niepełnosprawnością intelektualną**. Wśród innych (24%) wspomnianych grup zostali wymienieni: uchodźcy, z przewlekłymi chorobami, studenci podejmujący pracę podczas studiów. Powyższe wyniki zostały zaprezentowane na wykresie nr 1.

Wykres nr 1.

Wybierz docelową grupę/grupy studentów ze szczególnymi potrzebami,
dla których uczelnia przewiduje wsparcie.

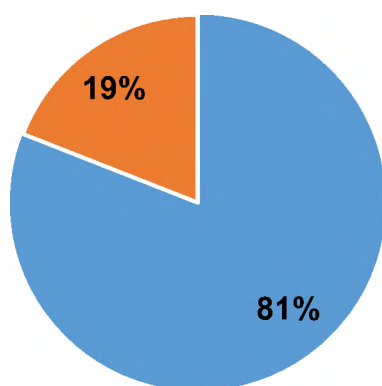

Zdecydowana większość uczelni przeprowadza analizę specyficznych potrzeb studentów i pracowników (**81%**) oraz powołuje osobę lub jednostkę organizacyjną, zajmującą się dostępnością (**87%**). Znacznie mniej uczelni nie stosuje powyższych praktyk (wykres nr 2 i 3).

Wykres nr 2.

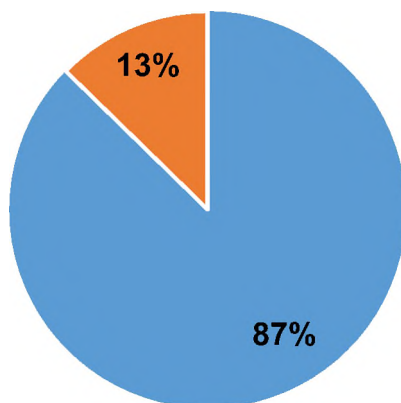
Czy uczelnia przeprowadziła/przeprowadza analizę specyficznych potrzeb studentów/pracowników?

■ TAK ■ NIE

Wykres nr 3.

Czy została powołana osoba lub jednostka organizacyjna zajmująca się dostępnością?

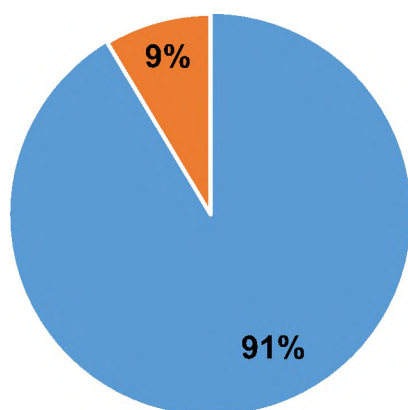
■ TAK ■ NIE

Prawie wszystkie uczelnie (**91%**), biorące udział w badaniu zadeklarowały, że na uczelni jest wskazane biuro lub osoba, dedykowana studentom ze szczególnymi potrzebami, która posiada odpowiednie informacje dla studentów ze szczególnymi potrzebami. Jedynie **9%** uczelni nie posiada takiej formy wsparcia (wykres nr 4, odpowiedzi udzieliło 58 uczelni).

Wykres nr 4.

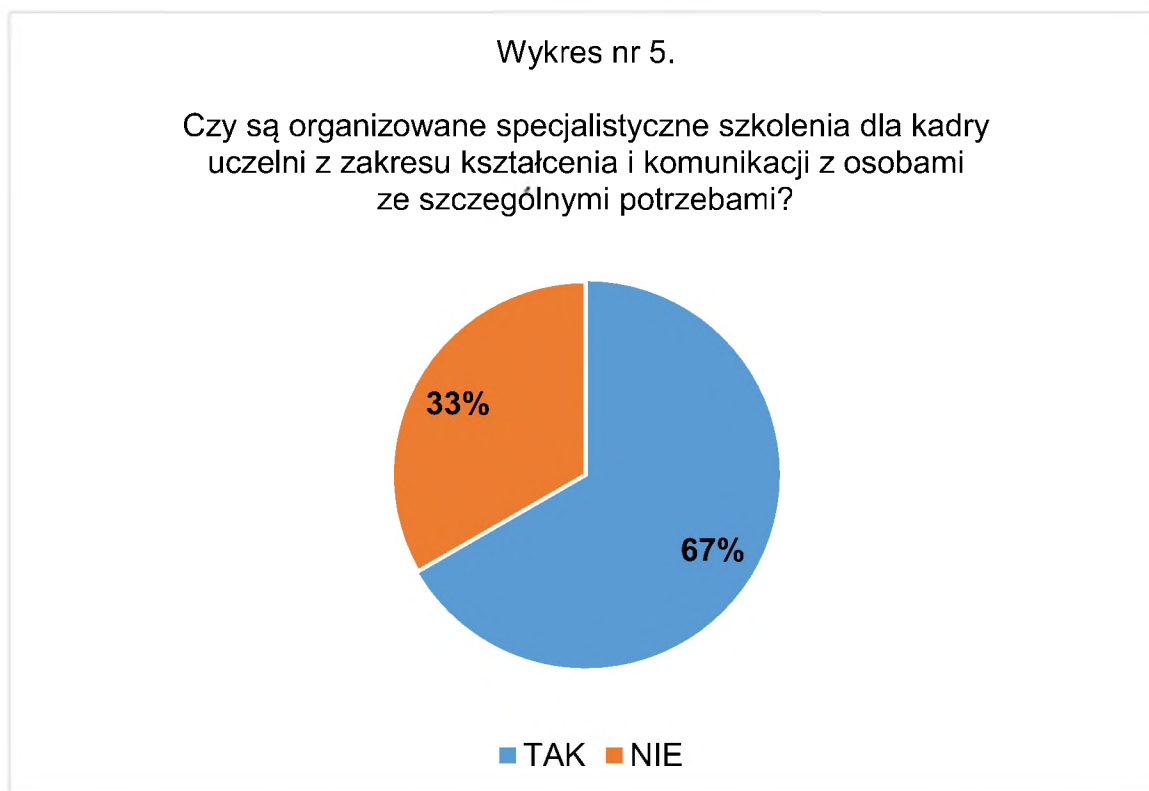
Czy na uczelni jest wskazane biuro lub osoba dedykowana studentom ze szczególnymi potrzebami, posiadająca odpowiednie informacje dla studentów ze szczególnymi potrzebami?

■ TAK ■ NIE

67% ankietowanych uczelni organizuje specjalistyczne szkolenia dla kadry z zakresu kształcenia i komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami. Zdecydowanie mniej uczelni, czyli **33%** nie zapewnia takich szkoleń. Wyniki przedstawia wykres nr 5.

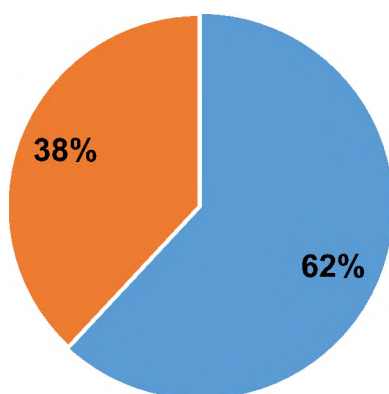

Kolejne pytanie dotyczyło ewakuacji. Jak pokazuje wykres nr 6, nie wszystkie uczelnie (**38%**) planują ją w sposób bezpieczny dla osób studentów i pracowników ze specyficznymi potrzebami. Natomiast, **62%** uczelni zapewnia bezpieczną ewakuację, która uwzględnia specyficzne potrzeby studentów i pracowników.

Wykres nr 6.

Czy ewakuacja zaplanowana jest w sposób bezpieczny dla osób ze szczególnymi potrzebami i uwzględnia specyficzne potrzeby studentów/pracowników uczelni?

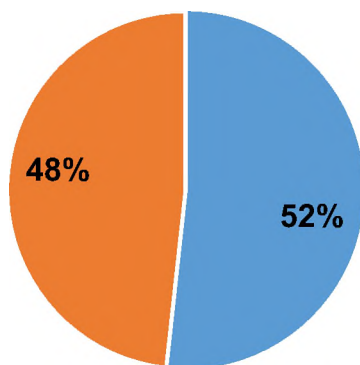

■ TAK ■ NIE

Ciekawą praktyką, znaną i stosowaną przez **52%** przebadanych uczelni, jest oferowanie wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami przez przeszkolonych studentów (w formie wolontariatu). Jednakże **48%** uczelni nie organizuje takiego wolontariatu (wykres nr 7, odpowiedzi udzieliło 58 uczelni).

Wykres nr 7.

Czy na uczelni są przeszkoleni studenci, którzy oferują wsparcie studentom ze szczególnymi potrzebami w formie wolontariatu?

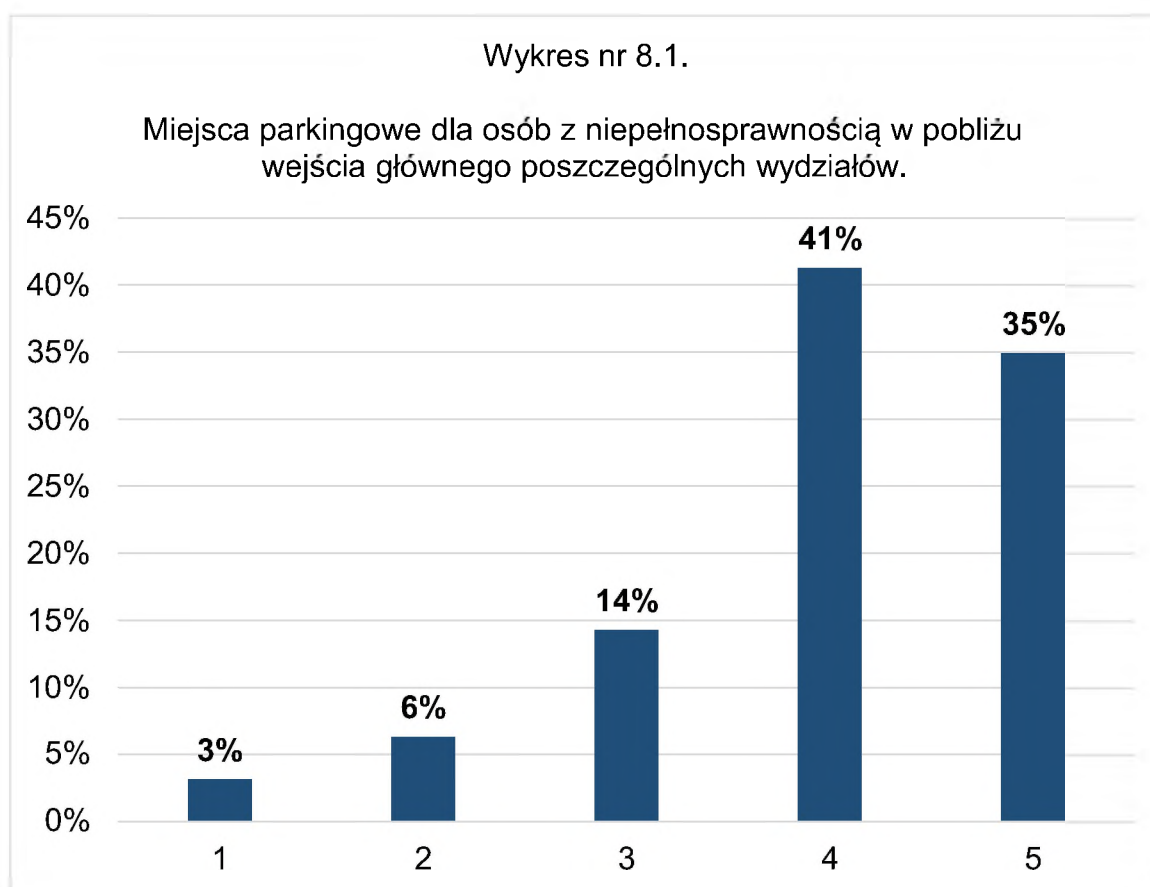
■ TAK ■ NIE

Dostępność architektoniczna

W tej części sprawdzono czy i w jakim stopniu uczelnie posiadają dostosowania architektoniczne, zapewniające dostępność budynków, z których korzystają osoby ze szczególnymi potrzebami w procesie rekrutacji oraz edukacji. Poszczególne obszary dostępności architektonicznej były oceniane w skali pięciostopniowej, gdzie 1 oznaczało wcale lub niewiele, 2 – mniej niż połowa, 3 – połowa, 4 - więcej niż połowa, 5 – wszystkie.

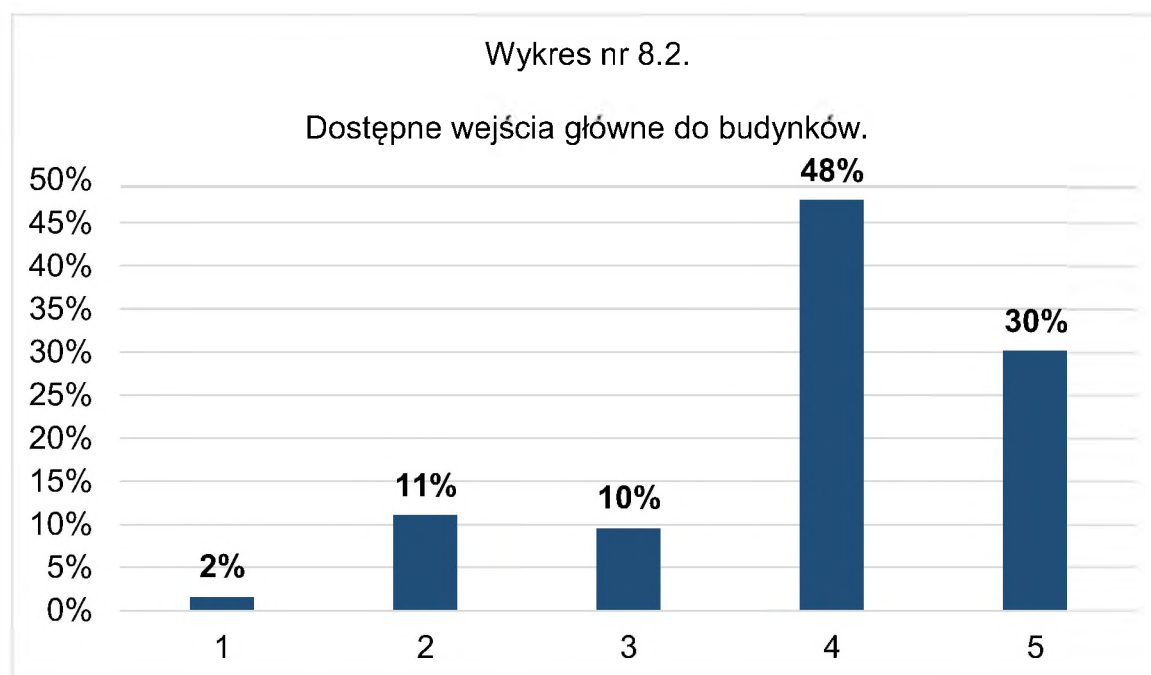
Pierwsze pytanie sprawdzało dostępność miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością w pobliżu wejścia głównego poszczególnych wydziałów. Zaledwie **3%** uczelni nie posiada takich miejsc parkingowych lub ma ich niewiele. Zdecydowanie więcej, czyli **41%** uczelni zadeklarowało, że ma ich więcej niż połowa, a **35%** uczelni, że wszystkie miejsca parkingowe są dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Pozostałe odpowiedzi: **6%** - mniej niż połowa, **14%** - połowa. Odpowiedzi zostały zaprezentowane na wykresie nr 8.1.

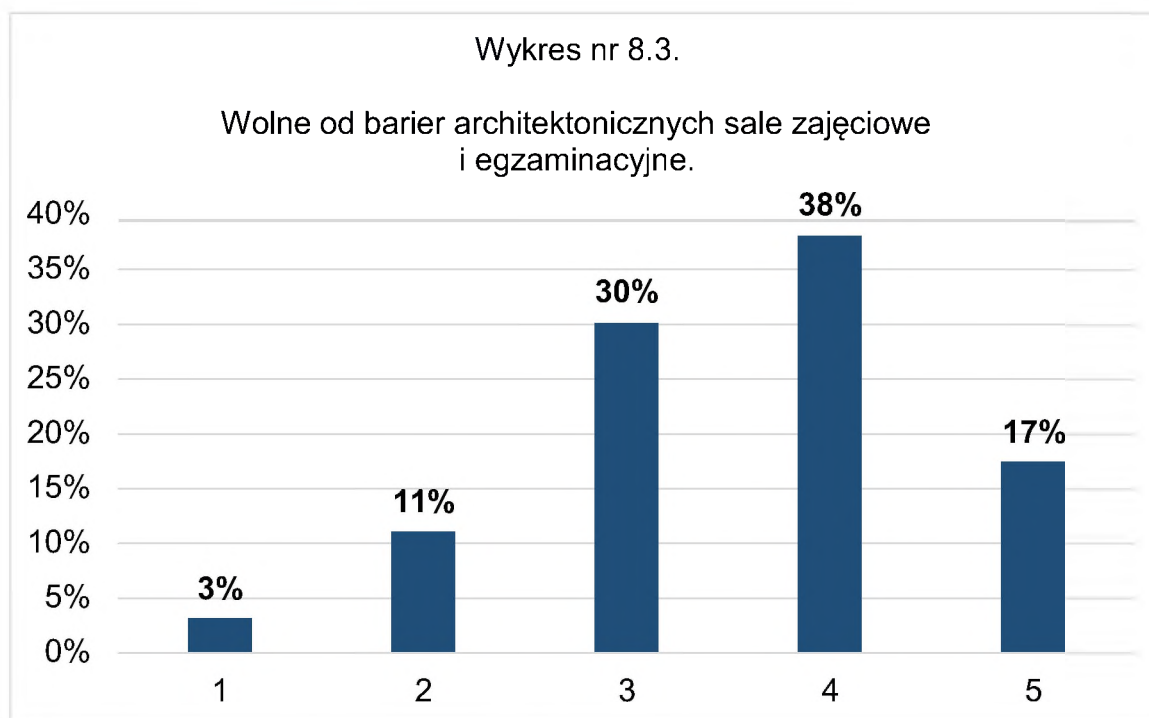

Następnie zapytano o ilość dostępnych wejść głównych do budynków. Najwięcej z ankietowanych uczelni (**48%**) posiada więcej niż połowę dostępnych wejść.

30% uczelni zadeklarowało, że wszystkie wejścia do budynków są dostępne, natomiast **2%**, że niewiele lub w ogóle nie posiadają takich wejść. **11%** ankietowanych uczelni wskazało odpowiedź, że mniej niż połowa, a **10%**, że połowa (wykres nr 8.2).

17% uczelni wskazało w ankiecie, że wszystkie ich sale zajęciowe i egzaminacyjne są wolne od barier architektonicznych, a **30%**, że połowa ich sal spełnia to kryterium. Natomiast najwięcej uczelni, czyli **38%**, posiada więcej niż połowę dostępnych sal zajęciowych i egzaminacyjnych. **11%** uczelni wybrało odpowiedź, że mniej niż połowa. Najmniej, czyli **3%** uczelni wskazało, że w ogóle lub w niewielkim stopniu spełniają to kryterium. Wyniki przedstawia wykres nr 8.3.

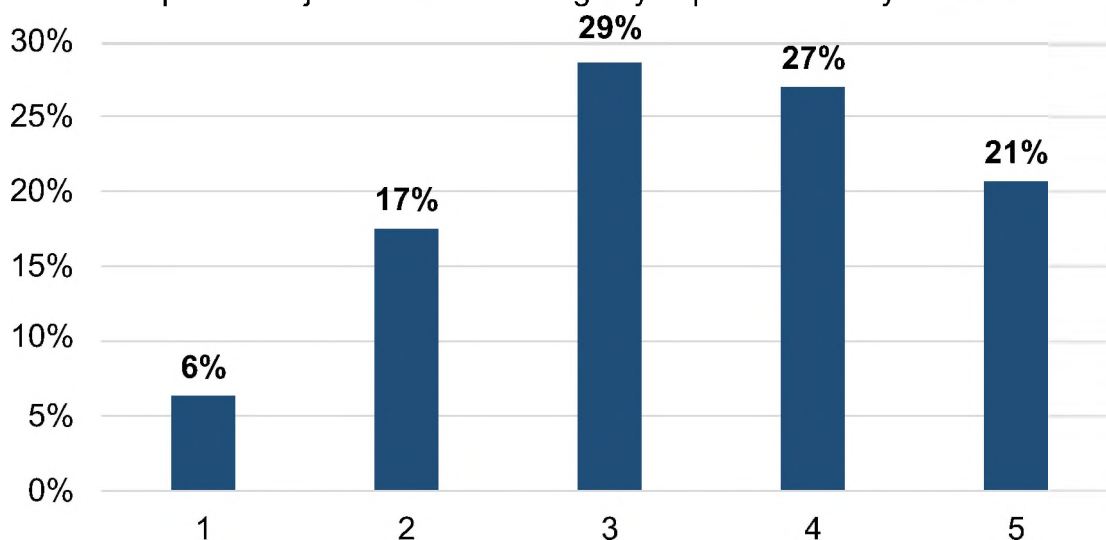

Najwięcej, czyli **29%** ankietowanych uczelni odpowiedziało, że połowa ich elementów i urządzeń elektronicznych, jak np. dzwonki, domofony, elektroniczne czujniki chipowe, które znajdują się w budynkach, jest zamontowanych na odpowiedniej dla osób ze szczególnymi potrzebami, wysokości. Natomiast **21%** uczelni zadeklarowało, że wszystkie takie elementy i urządzenia znajdują się na odpowiedniej wysokości, a **27%**, że więcej niż połowa spełnia to kryterium dostępności. **6%** ankietowanych uczelni wskazało odpowiedź, że w ogóle lub niewiele, a **17%**, że mniej niż połowa (wykres 8.4).

Wykres nr 8.4.

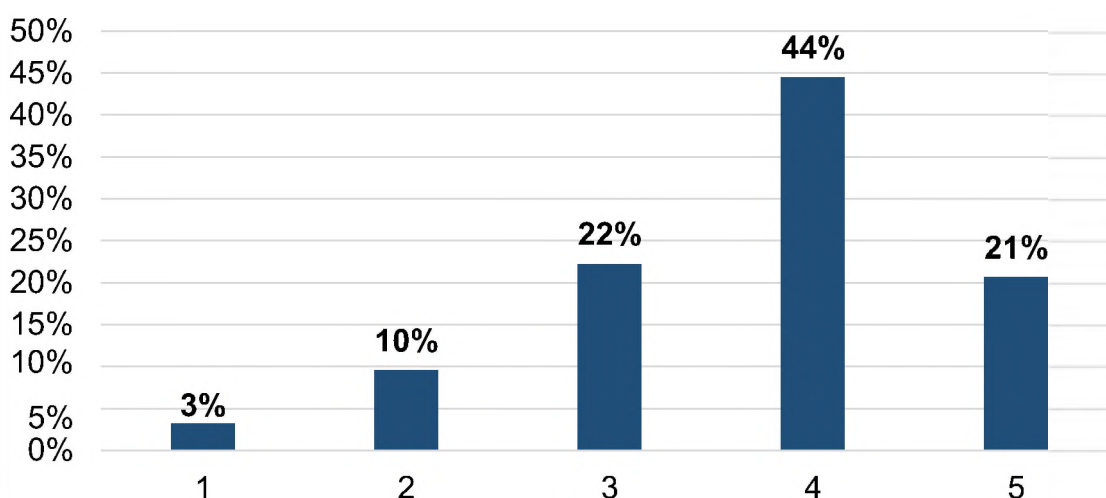
Elementy i urządzenia elektroniczne (dzwonki, domofony, elektroniczne czujniki chipowe itp.) są zamontowane na odpowiedniej dla osób ze szczególnymi potrzebami wysokości.

Kolejne pytanie weryfikowało dostępność toalet. Jak pokazuje wykres nr 8.5, najwięcej, czyli **44%** uczelni odpowiedziało, że posiadają więcej niż połowę dostępnych toalet, natomiast **3%**, że niewiele lub w ogóle. Mniej niż połowę posiada **10%** uczelni, połowę **22%**, a wszystkie **21%**.

Wykres nr 8.5.

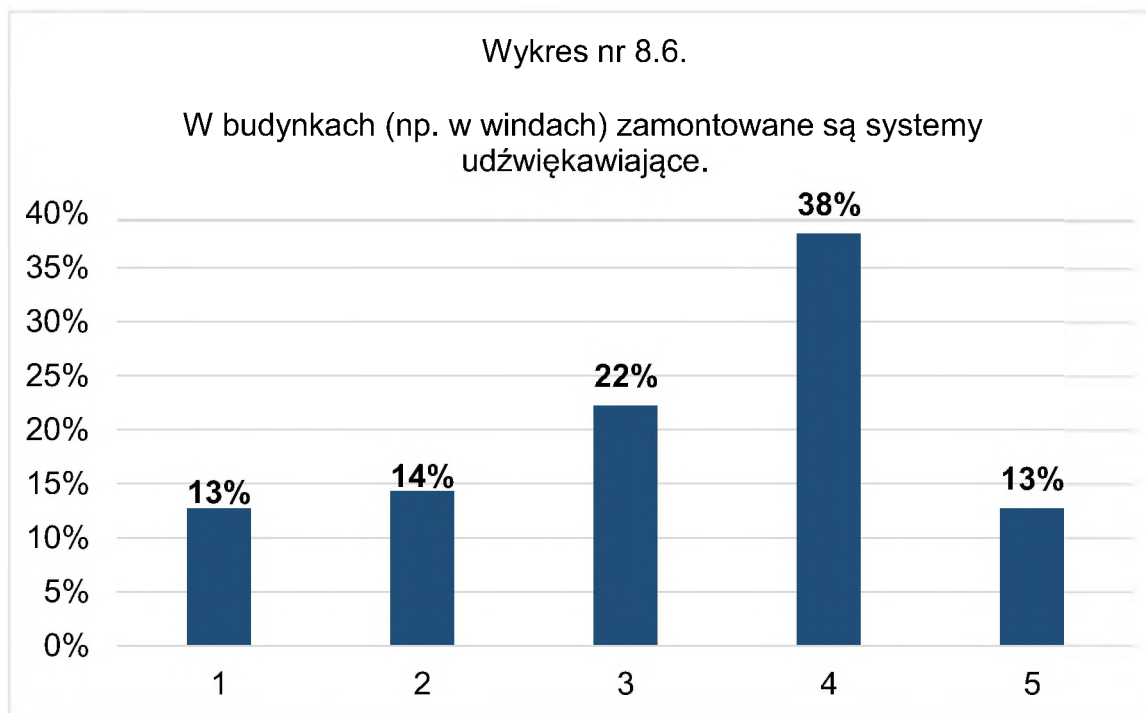
Dostępne toalety.

W ankiecie sprawdzono również, czy uczelnie stosują w swoich budynkach (np. w windach) systemy udźwiękowiające. **13%** uczelni odpowiedziało, że niewiele lub

w ogóle nie stosuje takich systemów. Pozostałe wyniki, to **14%** uczelni - mniej niż połowa, **22%** - połowa, **38%** - więcej niż połowa. Najwyższy poziom tej dostępności (5-wszystkie) wybrało **13%** uczelni. Wyniki przedstawia wykres nr 8.6.

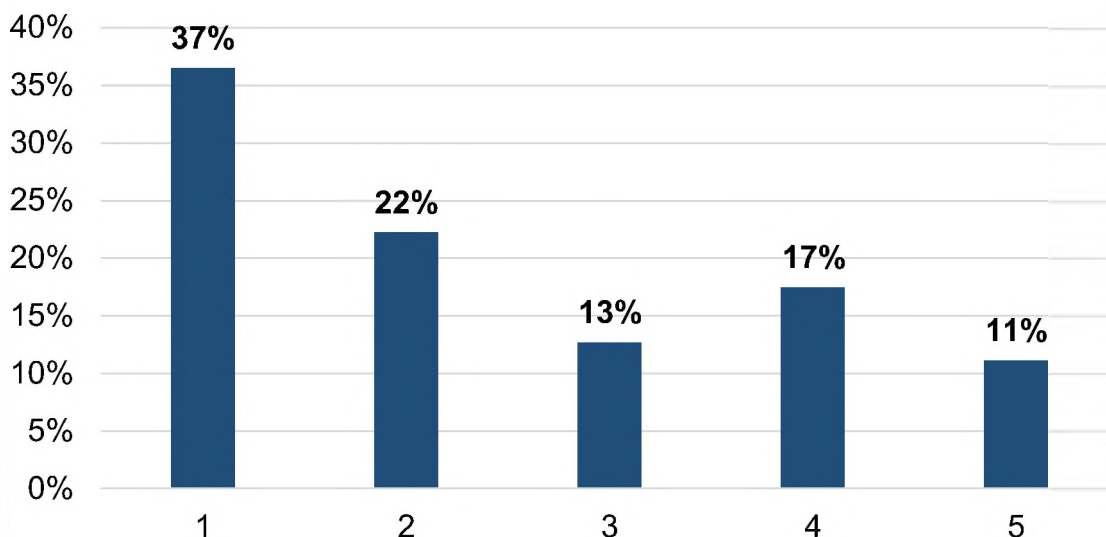

W badaniu zapytano również, czy uczelnie stosują oznakowania w alfabecie Braille'a. Najwięcej uczelni, czyli **37%** odpowiedziało, że w niewielkim stopniu lub w ogóle. Następnie **22%** wybrało odpowiedź, że mniej niż połowa, **13%** - połowa, **17%** - więcej niż połowa. Na najwyższym poziomie oceniło ten element dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami najmniej ankietowanych uczelni, czyli **11%** (wykres nr 8.7)

Wykres nr 8.7.

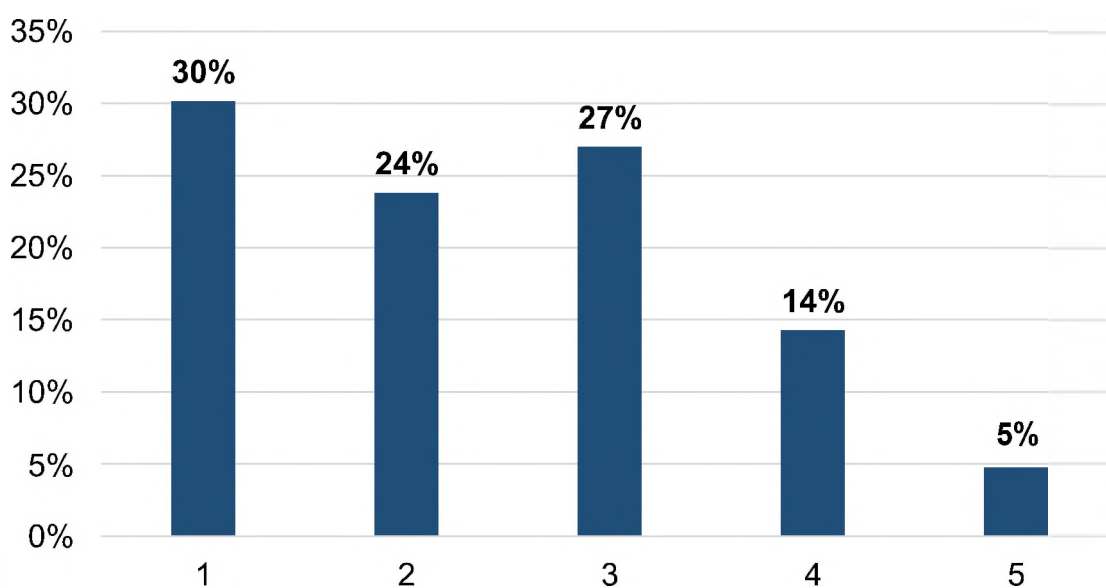
Oznakowania w alfabecie Braille'a, np. sal wykładowych.

Kontrastowe lub fakturowe oznaczenia nawierzchni to ostatni element dostępności architektonicznej, który sprawdzono w ankiecie. **38%** uczelni wskazało, że w niewielkim stopniu lub w ogóle nie stosują takich oznaczeń, **27%** oceniło to kryterium na 3 (połowa). Pozostałe uczelnie wskazały odpowiedzi: **24%** - 2 (mniej niż połowa), a **14%** - 4 (więcej niż połowa). Natomiast, najwyższy poziom tej dostępności (5-wszystkie) wybrało **5%** uczelni. Odpowiedzi zostały zaprezentowane na wykresie nr 8.8.

Wykres nr 8.8.

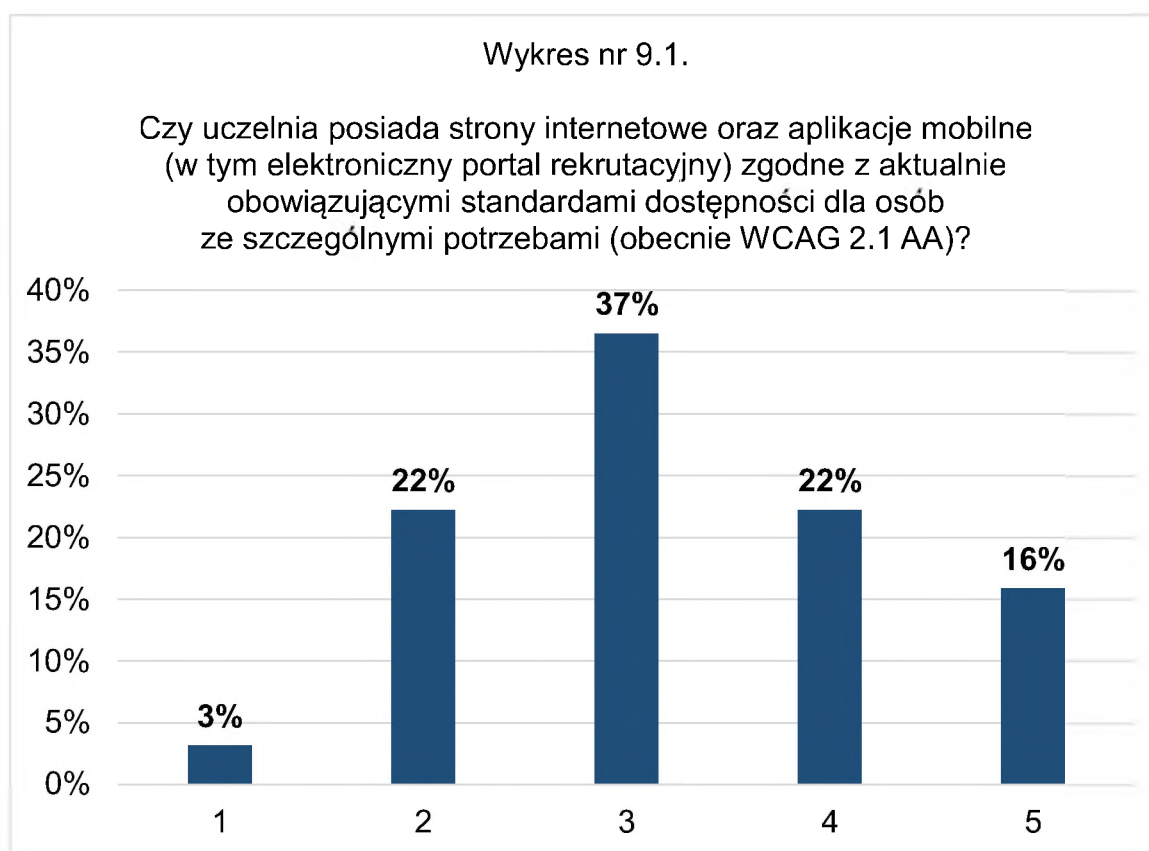
Kontrastowe lub fakturowe oznaczenia nawierzchni.

Dostępność cyfrowa

W tej części ankiety zapytano uczelnie czy posiadają strony internetowe oraz aplikacje mobilne (w tym elektroniczny portal rekrutacyjny) zgodne z aktualnie obowiązującymi standardami dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (obecnie WCAG 2.1 AA). Uczelnie dokonywały oceny sytuacji dostępności cyfrowej, wybierając jedną z opcji w skali pięciostopniowej: 1 – wcale lub najslabiej, 2 – słabiej, 3 – trudno powiedzieć, 4 - mocniej, 5 – najmocniej.

Najwięcej, czyli **37%** uczelni odpowiedziało, że trudno powiedzieć i oceniły swoją dostępność na 3. Najmniej, czyli **3%**, wybrało najniższy poziom dostępności.

Po **22%** ankietowanych uczelni zadeklarowało, że posiadają strony internetowe i aplikacje mobilne zgodne z WCAG 2.1 AA na poziomie 2 (słaby) i 4 (mocny).

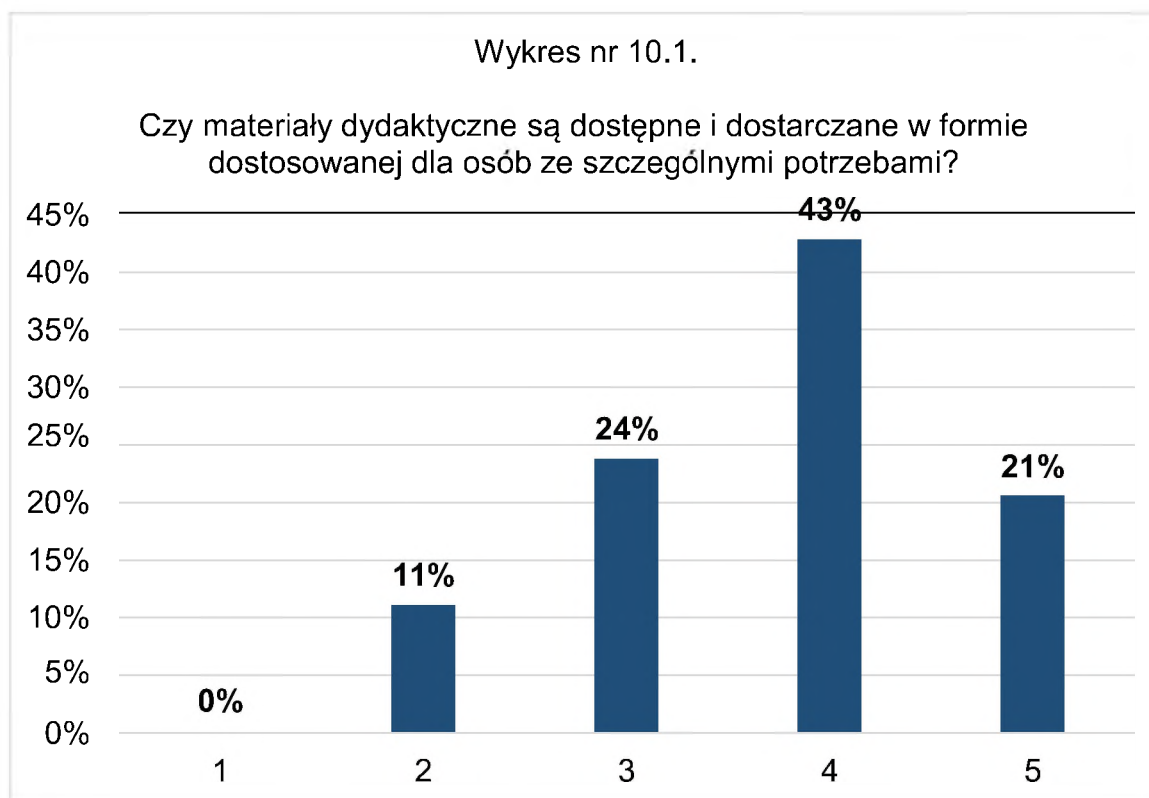
Jak pokazuje wykres nr 9.1, najwyżej swoją dostępność oceniło **16%** uczelni.

Dostępność informacyjno – komunikacyjna

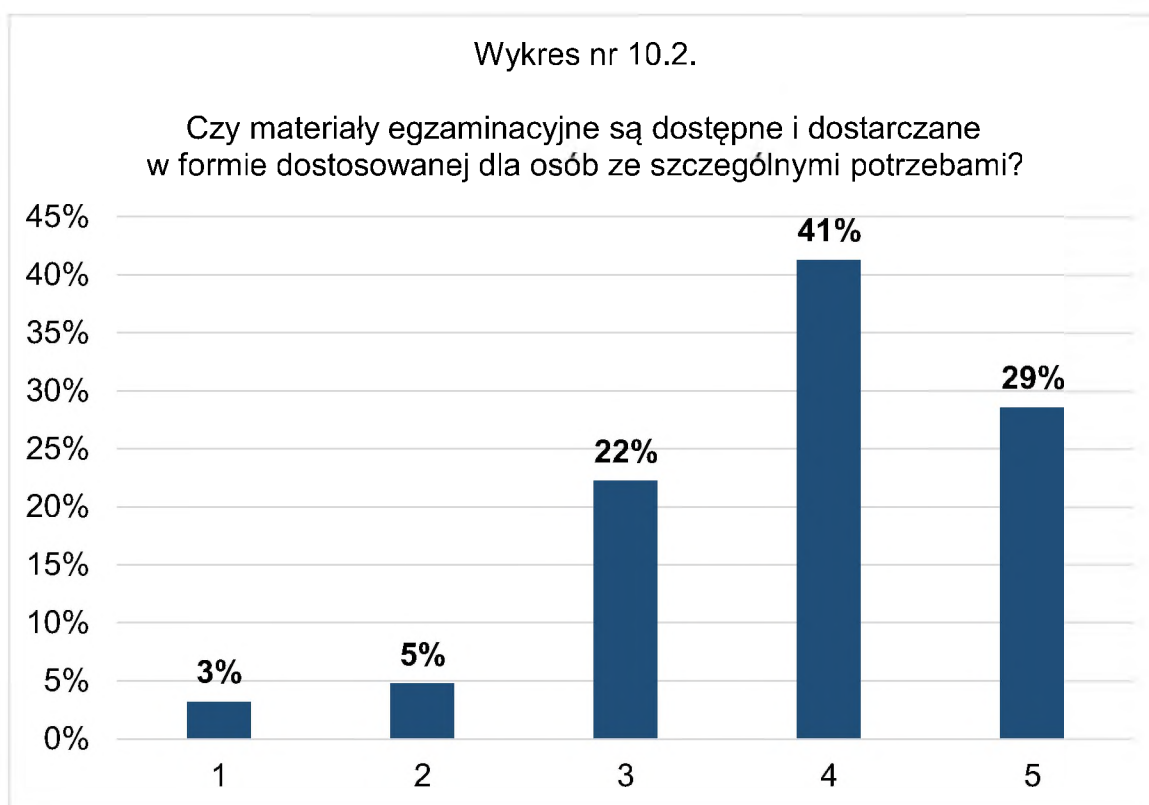
Uczelnie poproszono również o dokonanie oceny sytuacji w obszarze dostępności informacyjno-komunikacyjnej, wybierając jedną z opcji, zaznaczając odpowiedź TAK lub NIE lub zgodnie z podaną skalą ocen od 1 do 5 (1 – wcale lub niewiele, 2 – mniej niż połowa, 3 – połowa, 4- więcej niż połowa, 5 – wszystkie).

Pierwsze pytanie dotyczyło dostępności materiałów dydaktycznych. Najwięcej uczelni, czyli **43%** wskazało, że więcej niż połowa ich materiałów dydaktycznych jest dostępna i dostarczana w formie dostosowanej dla osób ze szczególnymi potrzebami. Natomiast, **21%** uczelni zadeklarowało, że wszystkie ich materiały są dostępne. Mniej niż połowę dostępnych i dostarczanych w formie dostosowanej materiałów dydaktycznych posiada **11%** uczelni, a połowę ze wszystkich **24%** uczelni (wykres nr 10.1).

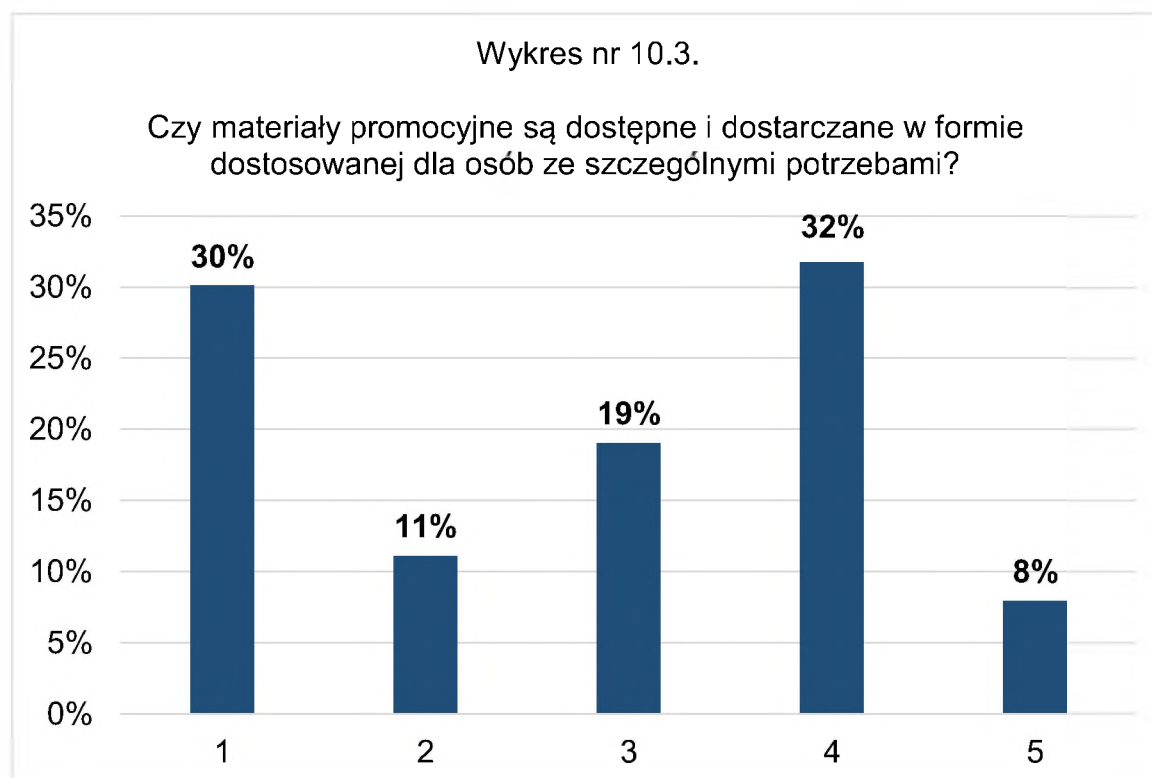

Następnie, zweryfikowano dostępność materiałów egzaminacyjnych. Najwięcej uczelni, czyli **41%**, zadeklarowało, że więcej niż połowa ich materiałów egzaminacyjnych jest dostępna i dostarczana w formie dostosowanej dla osób ze szczególnymi potrzebami. Wszystkie materiały egzaminacyjne, które są dostępne i dostarczane w odpowiedni sposób, posiada **29%** uczelni, a połowę ze wszystkich **22%** uczelni. Natomiast, najmniej uczelni, czyli **3%**, odpowiedziało, że wcale lub niewiele ich materiałów egzaminacyjnych jest dostępnych, a **5%** uczelni, że mniej niż połowa. Wynika przedstawia wykres nr 10.2.

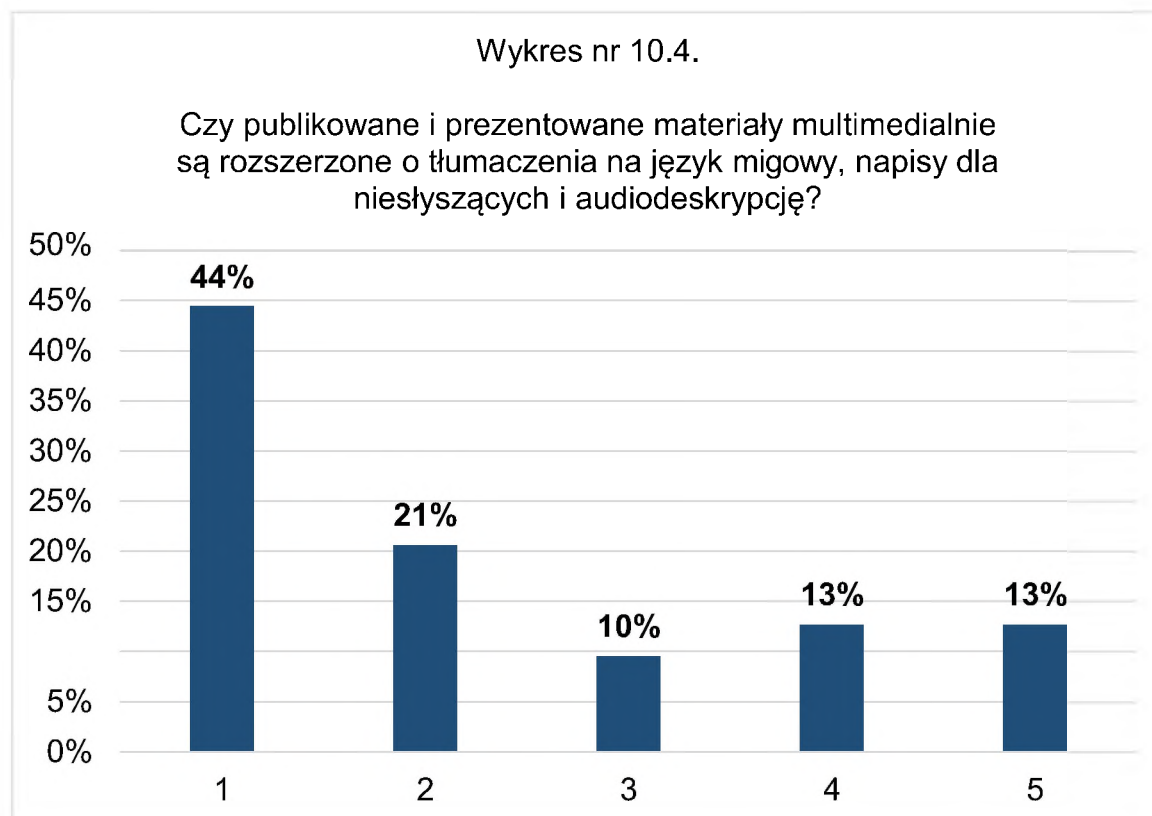

Z kolei materiały promocyjne nie są (lub w niewielkim stopniu) dostępne i dostarczane w formie dostosowanej dla osób ze szczególnymi potrzebami na **30%** ankietowanych uczelniach. **11%** uczelni zadeklarowało, że mniej niż połowa, a **8%**, że wszystkie ich materiały promocyjne spełniają wymagania dostępności. Natomiast **19%** uczelni posiada połowę, a **32%** więcej niż połowę dostępnych materiałów promocyjnych (wykres nr 10.3).

Jak pokazuje wykres nr 10.4, tylko po **13%** ankietowanych uczelni odpowiedziało, że wszystkie lub więcej niż połowa publikowanych i prezentowanych przez nich materiałów multimedialnych jest rozszerzona o tłumaczenia na język migowy, napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcję. Najwięcej, czyli **44%** uczelni, wskazało, że wcale lub niewiele takich materiałów jest odpowiednio dostosowanych. Natomiast, mniej niż połowę posiada **21%** uczelni, a połowę **10%**.

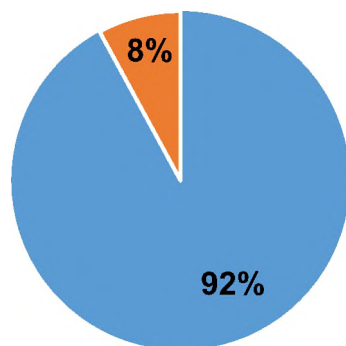

Zdecydowana większość uczelni, czyli **92%**, umożliwia studentom korzystanie z urządzeń, technologii wspierających oraz z dostosowanych stanowisk podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej, a **94%** uczelni zapewnia także wsparcie asystenta/doradcy podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej (wykresy nr 10.5 i 10.6).

Wykres nr 10.5.

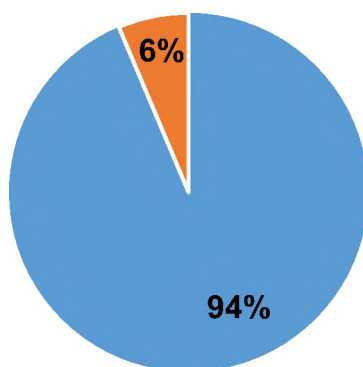
Czy studenci mają możliwość korzystania z urządzeń, technologii wspierających oraz dostosowanych stanowisk podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej?

■ TAK ■ NIE

Wykres nr 10.6.

Czy studenci mają możliwość korzystania ze wsparcia asystenta/doradcy podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej?

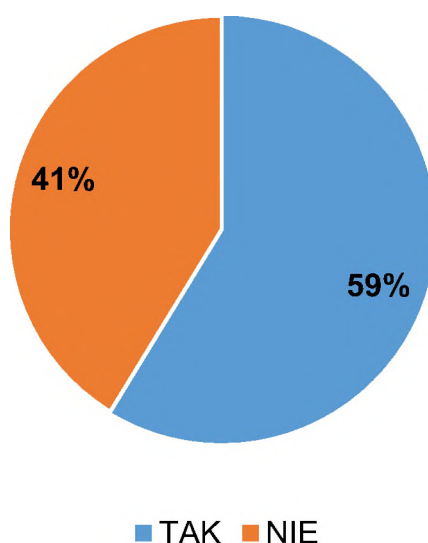
■ TAK ■ NIE

Ponad połowa uczelni (**59%**) zapewnia usługi tłumacza języka migowego (w tym tłumacza on-line) podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej. Natomiast **41%** uczelni nie oferuje takiego wsparcia (wykres nr 10.7).

Wykres nr 10.7.

Czy uczelnia zapewnia usługi tłumacza języka migowego
(w tym tłumacza on-line) podczas zajęć, egzaminów oraz
obsługi administracyjnej?

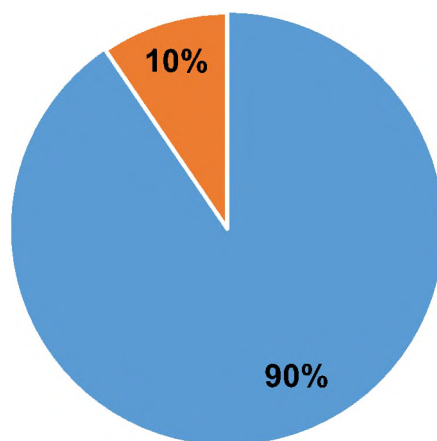

Większość uczelni, czyli **90%**, oferuje dostosowane, indywidualne konsultacje oraz doradztwo (w tym on-line) dla studentów ze szczególnymi potrzebami, dotyczące ich obecnej sytuacji akademickiej, wsparcia w procesie rekrutacji (w tym pomoc w wyborze kierunku studiów) oraz edukacji, a także rozwiązań technologicznych, wspierających i alternatywnych. Zdecydowanie mniej uczelni, czyli **10%**, nie zapewnia takich usług (wykres nr 10.8).

Wykres nr 10.8

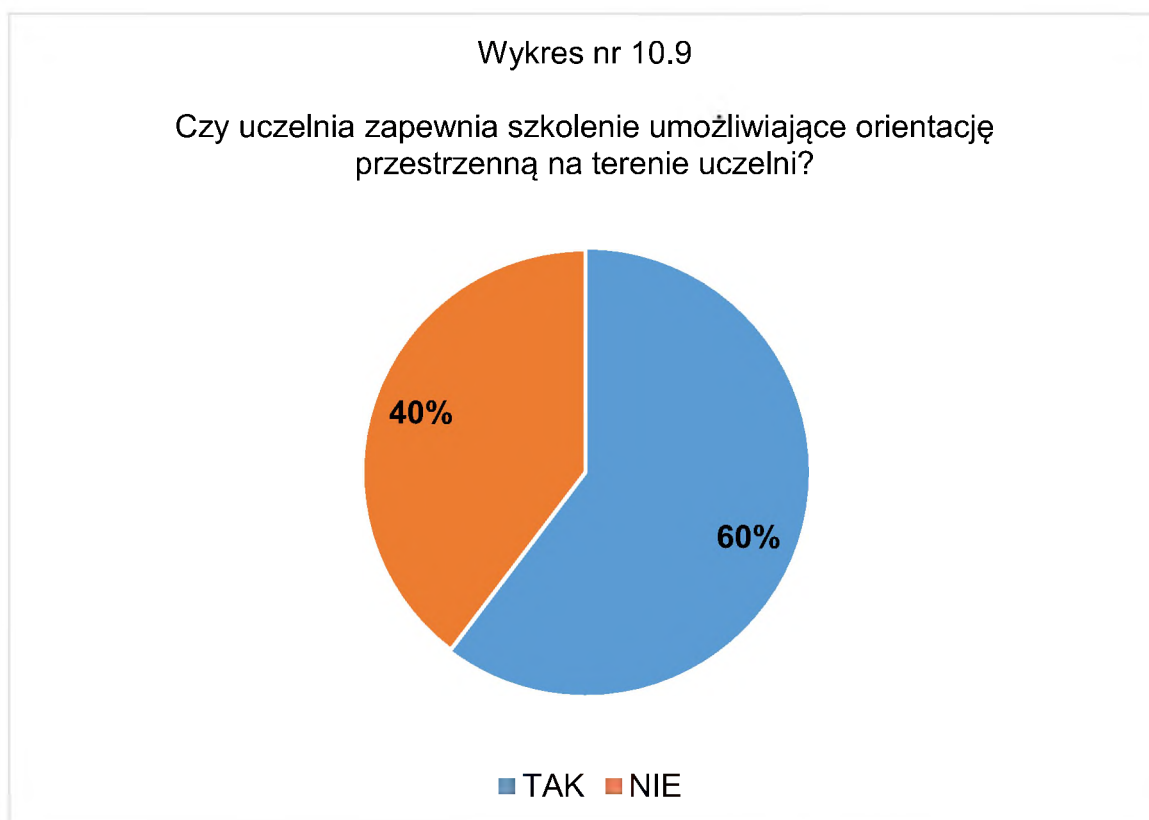
Czy uczelnia oferuje dostosowane indywidualne konsultacje oraz doradztwo (w tym on-line) dla studentów ze szczególnymi potrzebami, dotyczące ich obecnej sytuacji akademickiej, wsparcia w procesie rekrutacji (w tym pomoc w wyborze kierunku st

■ TAK ■ NIE

Jak pokazuje wykres nr 10.9, **60%** uczelni zapewnia szkolenia umożliwiające orientację przestrzenną na terenie uczelni, natomiast **40%** nie ma takiej dostępnej opcji.

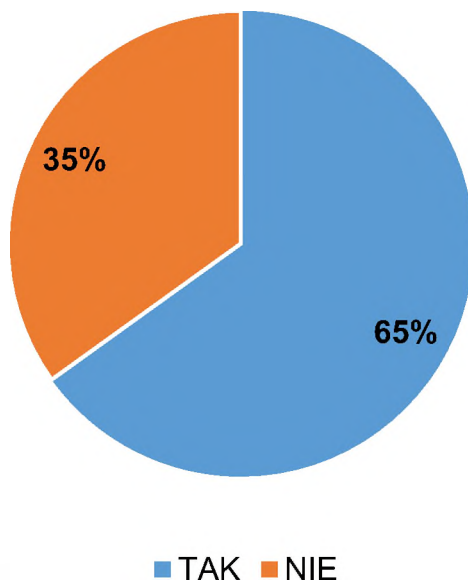

Dostępność zajęć dydaktycznych

W tej części ankiety dokonano oceny sytuacji dostępności zajęć dydaktycznych na uczelni. **65%** uczelni dostosowuje formę oraz harmonogram zajęć dydaktycznych oraz egzaminów dla studentów ze szczególnymi potrzebami. Natomiast **35%** uczelni nie zapewnia takich udogodnień (wykres nr 11.1).

Wykres nr 11.1

Czy uczelnia dostosowuje formę oraz harmonogram zajęć dydaktycznych oraz egzaminów dla studentów ze szczególnymi potrzebami?

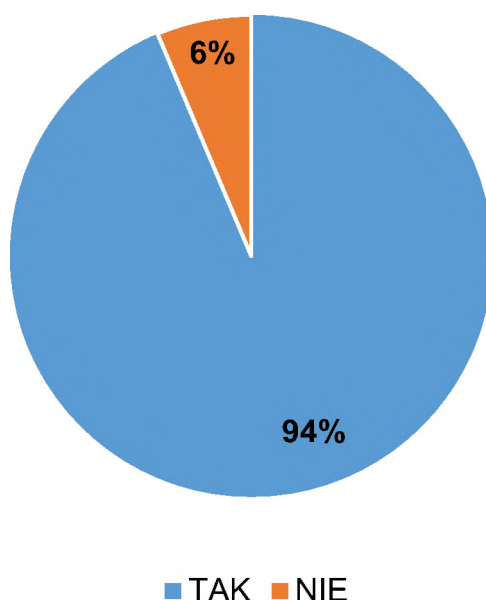

Zdecydowana większość - **94%** uczelni - oferuje możliwość wyboru alternatywnego sposobu uczestnictwa w zajęciach oraz egzaminach (np. poprzez uczestnictwo za pomocą wideokonferencji, dopuszczalną większą liczbę godzin nieobecności z opcją nadrobienia ich w inny sposób, zajęcia indywidualne, wydłużenie czasu trwania egzaminu lub zaliczenia). Jedynie **6%** uczelni nie zapewnia takiej alternatywy (wykres nr 11.2).

Wykres nr 11.2

Czy uczelnia oferuje możliwość wyboru alternatywnego sposobu uczestnictwa w zajęciach oraz egzaminach?

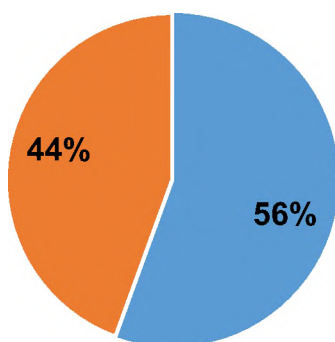

56% uczelni oferuje możliwość uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb studentów, natomiast **44%** nie ma takiej dostępnej opcji (wykres nr 11.3).

Wykres nr 11.3.

Czy uczelnia oferuje możliwość uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb?

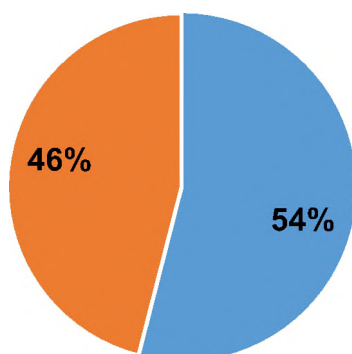

■ TAK ■ NIE

54% uczelni proponuje uczestnictwo w lektoratach w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb studentów, natomiast **46%** nie stwarza takiej możliwości (wykres nr 11.4).

Wykres nr 11.4.

Czy uczelnia oferuje możliwość uczestnictwa w lektoratach w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb?

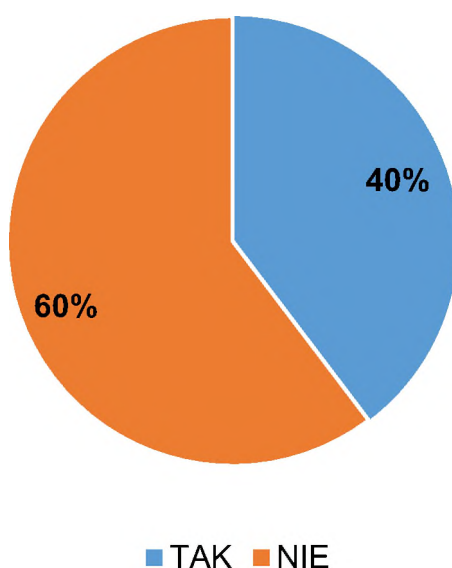
■ TAK ■ NIE

Dodatkowe zajęcia dydaktyczne w ramach obowiązkowych przedmiotów dla studentów ze szczególnymi potrzebami proponuje **40%** uczelni. Pozostałe ankietowane uczelnie (**60%**) nie oferują takich usług wsparcia. Wyniki ilustruje wykres nr 11.5.

Wykres nr 11.5.

Czy uczelnia oferuje dodatkowe zajęcia dydaktyczne
w ramach obowiązkowych przedmiotów dla studentów
ze szczególnymi potrzebami?

Podstawy prawne

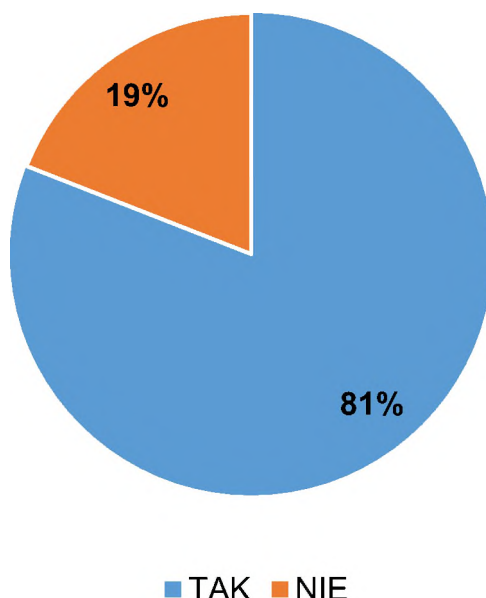
W ostatniej części ankiety zapytano o podstawy prawne, obowiązujące na uczelniach. Zdecydowana większość, czyli **81%**, uczelni posiada standardy regulujące prawa i obowiązki studentów ze szczególnymi potrzebami. Natomiast **19%** uczelni nie ma takich podstaw prawnych (wykres nr 12.1).

Standardy, regulujące prawa i obowiązki kadry dydaktycznej, uwzględniające studentów ze szczególnymi potrzebami, istnieją na **73%** uczelni. Pozostałe, ankietowane, uczelnie (**27%**) nie posiadają takich regulacji (wykres nr 12.2).

Specyfikacja przepisów (liczba ustaw, rozporządzeń, regulaminów wewnętrznych) na poszczególnych uczelniach jest dosyć zróżnicowana. Kwestię tę regulują zarówno regulaminy studiów oraz jednostek, jak i poszczególne rozporządzenia, dekrety, a także ogólne standardy prawne, jakie obowiązują w danym kraju.

Wykres nr 12.1.

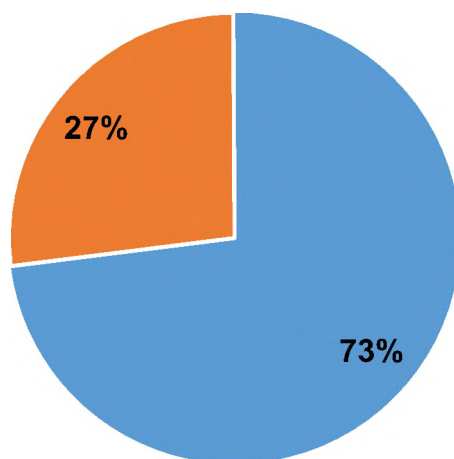
Czy istnieją uczelniane standardy regulujące prawa i obowiązki studentów ze szczególnymi potrzebami?

Wykres nr 12.2.

Czy istnieją uczelniane standardy regulujące prawa i obowiązki
kadry dydaktycznej, uwzględniające studentów
ze szczególnymi potrzebami?

■ TAK ■ NIE

Podsumowanie wyników ankiet

Najwięcej uczelni przewiduje wsparcie dla studentów z niepełnosprawnością ruchową, studentów z niepełnosprawnością wzrokową oraz studentów z niepełnosprawnością słuchową. Przeprowadzanie analizy specyficznych potrzeb studentów i pracowników oraz powoływanie osoby lub jednostki organizacyjnej, która zajmuje się dostępnością należą do bardzo często stosowanych form wsparcia. Na uczelniach istnieją również biura lub są powoływane osoby dedykowane studentom ze szczególnymi potrzebami, posiadające odpowiednie informacje i wiedzę. Ponadto, na niektórych uczelniach istnieją jednostki, które wspierają również kadrę dydaktyczną w tym obszarze oraz organizują specjalistyczne szkolenia dla pracowników uczelni. Dosyć częstą spotykaną praktyką jest organizowanie specjalistycznych szkoleń dla kadry z zakresu kształcenia i komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami. Istotną i ważną kwestią jest organizowanie ewakuacji w sposób bezpieczny dla studentów i pracowników ze specyficznymi potrzebami. Większość uczelni zapewnia bezpieczną ewakuację, która uwzględnia specyficzne potrzeby studentów i pracowników. Ciekawym udogodnieniem, stosowanym przez wiele uczelni, jest oferowanie wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami przez przeszkolonych studentów w formie wolontariatu. Pojawił się komentarz, iż są to często pracownicy wyspecjalizowanych ośrodków dla studentów o szczególnych potrzebach.

W obszarze dostępności architektonicznej standardem jest posiadanie odpowiedniej liczby miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością w pobliżu wejść głównych, dostępnych wejść do budynków oraz wolnych od barier architektonicznych sal zajęciowych i egzaminacyjnych. W mniejszym stopniu, do stosowanych przez uczelnie udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami należy również montowanie na odpowiedniej wysokości elementów i urządzeń elektronicznych, posiadanie (odpowiedniej liczby?) dostępnych toalet, a także systemów udźwiękowiających w swoich budynkach (np. w windach). Według przeprowadzonych ankiet, stosowanie oznakowań w alfabecie Braille'a (np. sal wykładowych) oraz kontrastowych lub fakturowych oznaczeń nawierzchni jest stosowane w dużo mniejszym stopniu.

Dostępność cyfrowa również należy do standardów obecnych na uczelniach, jednakże nie na najwyższym poziomie. Uczelnie powinny posiadać strony internetowe oraz aplikacje mobilne (w tym elektroniczny portal rekrutacyjny) zgodne z aktualnie

obowiązującymi kryteriami dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (obecnie WCAG 2.1 AA).

Stosowanie dostępnych materiałów dydaktycznych i egzaminacyjnych oraz dostarczanie ich w formie dostosowanej dla osób ze szczególnymi potrzebami jest standardem w obszarze dostępności informacyjno – komunikacyjnym. Natomiast, w mniejszym stopniu, oferowane są dostępne materiały promocyjne, a także materiały multimedialne rozszerzone o tłumaczenia na język migowy, napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcję. Zdecydowana większość uczelni umożliwia studentom korzystanie z urządzeń, technologii wspierających oraz z dostosowanych stanowisk podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej, a także wsparcie asystenta/doradcy podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej. Bardzo często spotykaną formą wsparcia na uczelniach jest oferowanie dostosowanych, indywidualnych konsultacji oraz doradztwa (w tym on-line) dla studentów ze szczególnymi potrzebami, dotyczących ich obecnej sytuacji akademickiej, wsparcia w procesie rekrutacji (w tym pomoc w wyborze kierunku studiów) oraz edukacji, a także rozwiązań technologicznych, wspierających i alternatywnych. Natomiast mniej spotykane formy wsparcia to zapewnienie usługi tłumacza języka migowego (w tym tłumacza on-line) podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej oraz organizowanie szkoleń, umożliwiających orientację przestrzenną na terenie uczelni.

W celu zwiększenia dostępności zajęć dydaktycznych dla studentów ze szczególnymi potrzebami, spora część uczelni dostosowuje formę oraz harmonogram zajęć dydaktycznych oraz egzaminów dla studentów ze szczególnymi potrzebami. Zdecydowana większość uczelni proponuje również możliwość wyboru alternatywnego sposobu uczestnictwa w zajęciach oraz egzaminach (np. poprzez uczestnictwo za pomocą videokonferencji, dopuszczalną większą liczbę godzin nieobecności z opcją nadrobienia ich w inny sposób, zajęcia indywidualne, wydłużenie czasu trwania egzaminu lub zaliczenia). Inne formy wsparcia, spotykane na uczelniach, to możliwość uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego oraz w lektoratach w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb studentów. Natomiast, znacznie mniej uczelni zapewnia dodatkowe zajęcia dydaktyczne w ramach obowiązkowych przedmiotów dla studentów ze szczególnymi potrzebami.

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Erasmus+”

Na większości uczelniach istnieją standardy, regulujące prawa i obowiązki kadry dydaktycznej, uwzględniające studentów ze szczególnymi potrzebami oraz standardy regulujące prawa i obowiązki tychże studentów.

Lista usług wsparcia

Na podstawie przeprowadzonych badań zebrano stosowane usługi wsparcia i stworzono przykład uniwersalnego i elastycznego systemu wsparcia studentów z niepełnosprawnościami na wyższych uczelniach w obszarze architektonicznym, cyfrowym, informacyjnym – komunikacyjnym, dostępności zajęć dydaktycznych, podstaw prawnych oraz innych, takich jak ewakuacja, szkolenia, świadomość.

1. Analiza specyficznych potrzeb studentów i pracowników.
2. Biura lub poszczególne osoby, dedykowane studentom ze szczególnymi potrzebami, posiadające odpowiednie informacje i wiedzę (również wspieranie pracowników uczelni).
3. Specjalistyczne szkolenia dla kadry z zakresu kształcenia i komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami.
4. Organizacja ewakuacji w sposób bezpieczny dla studentów i pracowników ze specyficznymi potrzebami.
5. Dostosowanie starszych budynków według możliwości, projektowanie nowych według standardów dostępności i projektowania uniwersalnego, m.in.:
 - a. miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami w pobliżu wejść głównych,
 - b. dostępne wejścia do budynków,
 - c. wolne od barier architektonicznych sale zajęciowe i egzaminacyjne,
 - d. dostępne toalety,
 - e. zamontowanie na odpowiedniej wysokości elementów i urządzeń elektronicznych,
 - f. systemy udźwiękawiające w budynkach (np. w windach).
6. Strony internetowe oraz aplikacje mobilne (w tym elektroniczny portal rekrutacyjny) zgodne z aktualnie obowiązującymi kryteriami dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (obecnie WCAG 2.1 AA).
7. Dostępne materiały dydaktyczne i egzaminacyjne, dostarczanie w formie dostosowanej dla osób ze szczególnymi potrzebami.
8. Dostosowana forma oraz harmonogram zajęć dydaktycznych oraz egzaminów dla studentów ze szczególnymi potrzebami.
9. Alternatywne sposoby uczestnictwa w zajęciach oraz egzaminach.

10. Możliwość uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego oraz w lektoratach w formie dostosowanej do specyficznych potrzeb studentów.
11. Technologie wspierające oraz dostosowane stanowiska podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej.
12. Wsparcie asystenta/doradcy podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej.
13. Wsparcie studentów ze szczególnymi potrzebami przez przeszkolonych studentów w formie wolontariatu.
14. Standardy, regulujące prawa i obowiązki kadry dydaktycznej uwzględniające studentów ze szczególnymi potrzebami oraz standardy regulujące prawa i obowiązki tychże studentów.

Pozostałe, rekomendowane usługi wsparcia to:

- a. usługa tłumacza języka migowego (w tym tłumacza on-line) podczas zajęć, egzaminów oraz obsługi administracyjnej,
- b. szkolenia, umożliwiające orientację przestrzenną na terenie uczelni,
- c. dodatkowe zajęcia dydaktyczne w ramach obowiązkowych przedmiotów,
- d. dostępne materiały promocyjne, a także materiały multimedialne rozszerzone o tłumaczenia na język migowy, napisy dla niesłyszących i audiodeskrypcję,
- e. oznaczenia w alfabecie Braille'a (np. sal wykładowych),
- f. kontrastowe lub fakturowe oznaczenia nawierzchni.

Lista uczelni, które brały udział w badaniu

Dziękujemy uczelniom, które wzięły udział w badaniu i tym samym przyczyniły się do powstania tego raportu i wypracowania listy usług wsparcia dla studentów ze szczególnymi potrzebami na wyższych uczelniach.

1. Charles University
2. Masaryk University
3. Comenius University Bratislava
4. Palacky University
5. Brno University of Technology
6. Czech Technical University in Prague
7. University of Economics
8. VSB Technical University of Ostrava
9. Mendel University Brno
10. Tomas Bata University in Zlín
11. University of Ostrava
12. University of Presov
13. University of Hradec Králové
14. University of Veterinary and Farmaceutical Sciences
15. Varna Medical University
16. University of Veliko Tarnovo
17. Saint Petersburg University: SPBU
18. South Ural State University
19. University of Tokyo
20. Sofia University, "St. Kliment Ohridski"
21. Shumen University "Bishop Konstantin of Preslav"
22. Varna Free University
23. Trakia University - Stara Zagora
24. Sofia Medical University
25. Law on Higher Education
26. Medical University – Plovdiv
27. Universität Stuttgart
28. University of Iceland

29. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)
30. Vrije Universiteit Brussel
31. European University Viadrina Frankfurt
32. Università degli Studi di Padova
33. Politechnika Wrocławska
34. Uniwersytet w Białymstoku
35. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
36. Politechnika Białostocka
37. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
38. Uniwersytet Gdański
39. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
40. Uniwersytet Jagielloński
41. Uniwersytet Warszawski
42. Uniwersytet Szczeciński
43. Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
44. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy
45. Politechnika Łódzka
46. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu
47. Politechnika Warszawska
48. Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
49. AWF Wrocław
50. Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia
51. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
52. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
53. Università di Roma LUMSA
54. Università Cattolica del Sacro Cuore
55. Università degli Studi di Palermo
56. Universidad de Deusto
57. Universiti Malaysia Pahang
58. "Angel Kanchev" University of Ruse
59. Technical University Gabrovo
60. University of Economics - Varna
61. Technical University - Varna

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Erasmus+”

62. Brunel University London

63. Tallinn University